

פרק 1. "אמצעים רטוריים"¹⁶ (מס' 1 בסדרת הטלויזיה) - שאלות בנושא זה מופיעות בפרק ההבנה וההבעה בשני השאלונים¹⁷

רשימה של אמצעים רטוריים המופיעים בפרק: חזרות, ניגודיות, הגזמות, עירוב מכוון של משלבי לשון, שימוש בניבים, מגבירים, הדהוד מטקסטים קנוניים, שימוש באמצעים פואטיים: מצלול, חריזה ומקצב

תמצית העלילה

הפרק עוסק בניסיונות של אנשי תחנת הרדיו למנוע את סגירתה של התחנה בשל גירעונות כספיים. הפונקציה המרכזית בפרק זה היא הפונקציה השכנועית. במהלך הפרק משולבים אמצעים רטוריים באמצעות עלוני פרסום, פרסומת לבנק, ונאום. האורח המרואיין הוא קובי אריאלי איש תקשורת, שנשאל - בין היתר - על תפקיד ה'פסקווילים' (=כל מודעות הקיר המודפסות הנתלות על לוחות מודעות ברחובות החרדים ומעבירות מסרים לאוכלוסייה). ולשונם המיוחדת בחברה החרדית.

מטרות לימודיות

- התלמיד ייחשף לפונקציה השכנועית באמצעות עלונים, פרסומות, נאומים שיש בהם אמצעים רטוריים מיוחדים.
- התלמיד יזהה אמצעים רטוריים בולטים ויבין את תפקידם בטקסט העלילתי.
- התלמיד יאתר אמצעים רטוריים בסוגות שונות וידע מהי תרומתם לטקסט.

הערה דידיקטית -

- א. המורה יכול לבחור סוג מסוים (כגון עלוני פרסום, נאום) ולהנחות את התלמידים לשים לב לשימוש הלשוני המובלט בו וכיצד זה בא לידי ביטוי בדברי הדמויות השונות
- ב. המורה יכול לבקש מהתלמידים לאתר אמצעים רטוריים, ולציין את תרומתם בטקסט
- ג. המורה יכול לבחור אמצעים רטוריים מסוימים ולבקש מן התלמידים להתייחס לאמצעים אלו.

כיווני הוראה והעשרה – ראו נספח לפרק זה

¹⁶ ראו עברית תכנית לימודים לבית הספר העל יסודי, הממלכתי והממלכתי הדתי, משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, עמ' 51 (קישור: [לחצו כאן](#))

¹⁷ ראו הפניה לשאלות מבחינות הבגרות בסוף פרק זה. חומר על 'אמצעים רטוריים' אפשר למצוא בספרי הלימוד השונים.

דף צפייה כפתיחה לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

1. פלג מכתובה לשחק הודעה על הקיצוצים בתחנה באמצעות **חזרות**. ציינו מה הן.

2. ליאת וקרני מצטטות מתוך עלוני פרסום (פליירים) ומבליטות **ניגודיות**. ציינו את הניגודים.

3. "נאום הפרישה" שמכינה יעל עבור אמה מבוסס מבחינה לשונית על נאום מאוד מפורסם. מיהו הנאום ומהי התרומה המיוחדת בהסתמכות עליו?

דף צפייה כסיכום לנושא הלשוני

הנחיות לצפייה:

בפרק זה תמצאו **3 סוגות**: פליירים, פרסומות ונאום

1. עקבו אחר שיחתן של ליאת וקרני על נושא הפליירים. אתרו אמצעים רטוריים של ניגודיות והגזמה המשמשים כשכנוע לרכישת מוצר, וציינו אותם.

2. **פרסומת**: קרני וליאת מפרסמות את תכניתן באמצעות ניבים במשלב לשוני גבוה. אתרו אמצעים אלה, מצאו את פירושי הניבים וציינו את הסיבה לשימוש בהם.

3. **נאום הפרישה** מבוסס על הטקסט של נאומו המפורסם של מרטין לותר קינג (היתלות באילן גבוה). מהם האמצעים הרטוריים המופיעים בו?

נספח לפרק 1: אמצעים רטוריים

א. נושאים/מושגים נלווים

1. **סמנטיקה** – ניגודיות מילונית, ניגודיות בהקשר (ראו חוברת תכנית הלימודים, 'היבטים סמנטיים'
http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/lvrit/PirkeyHatocnit/ozarMilim/pereck_b.htm#e)
ראו גם את הפרק 'ניגודיות ונרדפות' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה.
2. **משלב לשון** (ראו את הפרק 'שפה גבוהה שפה נמוכה' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה.)
3. **צירוף כבול, ניב** (ראו את הפרק 'ניבים' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה.)
4. **הסמיכות – תקינות** [פלג אומרת: התחנת-רדיו] (ראו את הפרק 'הסמיכות' מתוך סדרת הדרמה ובמדריך זה.)

ב. העשרה וכיווני הוראה

1. **קישור לוויקיפדיה "יש לי חלום" הפסקה העיקרית בנאום של מרטין לותר קינג**

(אפשר לצפות בקטעים מתוך נאום דרך אחד הקישורים במסך)

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%99%D7%A9_%D7%9C%D7%99_%D7%97%D7%9C%D7%95%D7%9D
הצעה לתרגול:

2. **שאלות מתוך בחינת הבגרות בנושא 'אמצעים רטוריים' (שימו לב! בתוך הציטוט מן השאלות בבחינת הבגרות משולבות הפניות לתרגול בנושאי הפרק מתוך הסדרה):**

2.א. עיינו בטקסט שהופיע בבחינת הבגרות, שאלון ב', קיץ תשס"ז

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/bagrut> (היכנסו לבחינה דרך תוכן

העניינים).

השאלה לגבי הטקסט הייתה: הכותבים משתמשים בכמה אמצעים רטוריים לצורך שכנוע.

ציין אמצעי רטורי אחד והדגם מן המאמר את השימוש בו.

התשובה לשאלה זו: אחד האמצעים הרטוריים המצויים במאמר הוא שיבוץ פסוקים מן

המקורות.

מדוע, לדעתכם, אמצעי זה אינו מופיע בסרט שלנו?

2.ב. לפניכם טקסט שהופיע בבחינת הבגרות, שאלון א', חורף תשס"ח.

http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/alefchoref08/alefchoref20082_copy.JPG

עיינו בפסקות – א-ב ג-ד. בשאלות לגבי פסקות אלה נזכרים אמצעים רטוריים שהופיעו גם

בסרט שלנו – הומור, ודיאלוג (המתבטא בשימוש בגוף שני, בפנייה אל הקוראים)

השאלות:

- הפסקות א-ב כתובות בסגנון קליל והומוריסטי. הביאו מפסקות אלה שתי דוגמאות לכך.
- בפסקות ג-ד יוצר הכותב מעין דיאלוג עם הקורא. באיזה אמצעי משתמש הכותב כדי ליצור זאת?
- יש צדדים שווים בין האמצעים הללו בסרט ובטקסט, ויש הבדלים. ציינו את השווה ואת השונה, והסבירו את הסיבות לכך.

גם בשאלון ב' במועד חורף תשס"ז נשאלת השאלה על אמצעי רטורי:

<http://learn.snunit.k12.il/snunit/lashon/upload/beit07/index.html> (ראו עמודים 3 ו-5 בבחינה זו)

הכותב מזכיר בדבריו 2 מאמרים: האחד בפסקה ח והשני בפסקה י. מהו התפקיד הרטורי של שני

אזכורים אלה?